

Dr. SZITA LÁSZLÓ:

IGAZSÁGTÉTEL - KÉRDŐJELEKKEL

A FKgP /a továbbiakban Kisgazdapárt/ választási kampányában döntő súlyt kapott az az elképzelés, hogy az 1947-es földtulajdoni viszonyokat kell visszaállítani. Bár e követelmény gyakbri hangoztatásán kívül a Kisgazdapárt semmiféle megoldást nem javasolt az ország tragikus gazdasági gondjainak megoldására, arra sem fordított figyelmet, hogy kidolgozza földprogramja megvalósításának részleteit. Így aztán a földkérdés kapcsán folytatott vita az általánosságok szintjén mozgott.

A Kisgazdapárt vezetői, tagjai és programjuk támogatói a következőket renszerváltás elengedhetetlen feltételének tekintették az 1947-es földtulajdoni viszonyok helyreállításában megnyilvánuló "történelmi igazságtételt". Ezzel szemben az ellenzők szerint e program végrehajtása a viszonylagosan - a többi gazdasági ágazattal összehasonlítva - fejlett magyar mezőgazdaság tönkretételét jelentené, feltéve, - és ezt is többen kétségbe vonják - hogy a program a nyilvántartási és adminisztrációs problémák ellenére megvalósítható. A viták különösen aktuálisak és élesek, amióta kiderült, hogy a Kisgazdapárt kormányzati tényezővé, földprogramja pedig a kormányprogram részévé vált.

Természetesen senki sem vitatja, hogy az elmúlt évtizedekben a parasztokat rengeteg sérelem érte, igazságtalan és jogtalan intézkedések sújtották őket, mégis úgy vélem, mindez nem igazolhatja, és önmagában nem is igazolja a több mint 40 évvel ezelőtti tulajdoni viszonyok visszaállítását.

Először is számomra érthetetlen, hogy miért kellene

az 1947-es állapotot irányadónak tekinteni. Természetesen ismerem az ezt megalapozó érvelést, mely szerint 1947-re már befejeződött a földosztás, viszont még nem kezdődött meg a tsz-szervezés.

A Kisgazdapárt programja azonban nem tesz különbséget a tervezett igazságtétel során az akkor hatályos jogszabály alapján végrehajtott, de kétségtelenül igazságtalan intézkedések és a jogszabályba ütköző akciók között, hanem mind-egyiket orvosolandónak tartja.

Ha elfogadjuk, hogy az egykor jogszerű, de ma jogszerűtlennek és méltánytalannak tartott intézkedések is orvoslásra szorulnak, akkor még a földosztás során végrehajtott tulajdoni változásokat is visszaállítandónak kellene tekintenünk, hiszen ma korlátozás nélkül lehet földtulajdont szerezni, és semmi okát nem látjuk, hogy a 100 holdnál nagyobb birtokokat korlátozzuk vagy felszámoljuk. Ugyanezen megfontolás alapján vissza kellene adni volt tulajdonosaiknak a bérházakat, a műhelyeket, a gyárakat, a bankokat, a bányákat... vagyis mindent.

Úgy gondolom tehát, hogy az 1947-es állapotokhoz való visszatérésnek nincs elvi alapja, de ha lenne is ilyen elvi alap, akkor is igen gondosan meg kellene vizsgálni, vajon racionális-e, gazdasági fejlődésünket segíti-e ez a lépés. Az új kormánynak mindenekelőtt a jövőt kell kedvező irányba befolyásolnia, és a múltban elkövetett jogtalanságok, igazságtalanságok orvoslására csak akkor vállalkozhat, ha ez nem veszélyezteti, hanem segíti a gazdasági fejlődést.

Röviden tekintsük át, milyen következményei lennének a kisgazdapárti program végrehajtásának.

Az 1947-es tulajdoni állapot visszaállítása mindenekelőtt azt jelentené, hogy több százezer embernek lenne néhány hektár mezőgazdasági földterület felett tulajdonjoga. Ha a régi-új tulajdonosok többsége vagy közülük sokan ma-

guk akarnának mezőgazdasági termelést folytatni - a Kisgazdapárt reményei szerint a városokban keletkező munkanélküliek problémáját is a mezőgazdaság tudja megoldani - annak kettős hatása lenne.

a/ Egyrészt a mezőgazdasági nagyüzemek területe jelentősen csökkenne, ami nemcsak üzemszerkezeti gondokat, hanem az eddiginél sokkal jelentősebb falusi munkanélküliséget is okozna.

b/ Másrészt olyan néhány hektáros kisüzemek jönnének létre, melyek már 40 éve is korszerűtlenek voltak, és az azóta bekövetkezett technikai fejlődés eredményeként világszerte tovább növekedett az optimális üzemméret. Talán nem szükséges részletesen ecsetelni, hogy milyen egyéni és társadalmi problémákon, fájdalmon keresztül vezetne az út a gazdaságtalan kisüzemek sokaságától a korszerű, esetleg 100 hektár nagyságú farmgazdaságokig. Ha viszont a tulajdonosok nem maguk művelnék meg a földjüket, akkor a szövetkezeteknek, állami gazdaságoknak esetleg több száz tulajdonossal kellene tárgyalni a földbérlet feltételeiről. Ezek a tárgyalások az átmenet idejére igencsak megnehezítenék a normális mezőgazdasági termelést, és a bérleti díjak jelentős áremelést okoznának. Az áremelkedés nemcsak a lakosság életkörülményeit tenné nehezebbé, hanem egyben a mezőgazdasági termékek exportját, és az ebből származó - csőd szélén álló gazdaságunk számára nélkülözhetetlen - dollárelszámolású aktívum elérését is.

Úgy gondolom, hogy az előbbieken csak vázlatosan ismerttetett okok miatt a Kisgazdapárt földprogramját - mivel nem következetes elvi alapon nyugszik és gazdasági gondjaink megoldását sem segítené - el kell vetnünk.

A magyar mezőgazdaság átalakításához - még ha el is ítéljük az elmúlt 43 év jogtalanságait - a mára kialakult helyzetből, azt figyelembe véve kell kiindulni. Így a mező-

gazdasági termelőszövetkezeteket kell valódi, a tagok érdekeltségén alapuló szövetkezetekké átalakítani. Természetesen a tagot meg kell, hogy illessze az a jog, hogy az általa bevitt vagyont kivihesse a szövetkezetből, és azon egyéni gazdálkodást folytasson, vagy más módon hasznosítsa. Ugyanakkor - véleményem szerint - meg kell akadályozni azt, hogy a jelenlegi tagok a termelőszövetkezet teljes vagyonát - azt is, amit alacsony megváltási árért szerzett meg a szövetkezet - maguk közt bármilyen formában nevesítsék és felosszák.

Véleményem szerint a termelőszövetkezetekbe 1959 után bevitt és megváltás útján tsz. tulajdonba került ingatlanok tulajdonosait /ezek örököseit/ kellene kártalanítani. Ennek jogi indoka az, hogy az 1957. évi 10. tvr. lehetőséget biztosított a korábban elkövetett jogsértések orvoslására.

A kártalanítás összegét úgy kellene megállapítani, hogy a korábban megváltási árként kifizetett összeg jelenlegi értékével csökkentenénk a bevitt földterület mai forgalmi értékét. Azonban a kártalanítási összeg megtérítésére én nem a mezőgazdasági termelőszövetkezeteket, hanem az államot kötelezném, hiszen egyrészt a megváltási szabályok a termelőszövetkezetekre is kötelezőek voltak, másrészt az elmúlt évtizedek során a mezőgazdaságban keletkező nyereséget különböző csatornákon keresztül más ágazatokba szivattyúzták át. A kártalanítás módját úgy tartanám a legcélszerűbbnek, ha az nem pénzzel történne, /hiszen ez az állami költségvetést valószínűleg túlságosan megterhelné/ hanem az értékesítésre kerülő állami vállalatok részvénytársaságainak egy részét kapnák meg a volt tulajdonosok, illetve örököseik. Ilyen módon elkerülhető lenne az, hogy gazdasági életünkben komolyabb megrázkódtatást okozzon a földkérdés megoldása.